

Minna Krook är frilansande koreograf med egen verksamhet. Hon producerar dansföreställningar för vuxna och barn. De senaste föreställningarna är »Ah hello bebis« för bebisar och barnföreställningen »BORTA!«. Minna Krook är andre vice ordförande i Teaterförbundet och ordförande i styrelsen för Teaterverksammas A-kassa.

DET VAR KUL SÅ LÄNGE DET VARADE

Minna Krook, frilansande koreograf

Det var kul så länge det varade, kära kulturälskare och ministrar med ansvar för kulturen, men snart är det slut.

I Sverige finns det ungefär 600 yrkesverksamma dansare. Det finns fem institutioner inom dansområdet och där finns drygt 100 tillsvidareanställda dansare, majoriteten är frilansande dansare. Det finns i Sverige 40-50 yrkesverksamma koreografer, alla är frilansande, så även jag. Det är alla vi som är Sveriges dansliv.

Sveriges dansliv

Vi spelar föreställningar på gästspelsscener i storstäderna och turnerar på små och större orter i hela Sverige och också ute i världen.

Vi har en utbildning från högskola eller kvalificerad yrkesutbildning på minst tre år, en del sex-sju år. Många har vidareutbildat sig utomlands och dansare genomför självmant genom olika träningsformer och kurser kontinuerlig kompetensutveckling.

Vad ligger lönen på för dessa välutbildade dansare och koreografer? Ja, inom det fria danslivet på mellan 18-21 000 kr i månaden, och det är bra. Den är sedan några år tillbaka avtalsreglerad. Innan vi fick kollektivavtal för det fria danslivet var den oftast för låg.

Man kan då jämföra med en ministerlön som ligger nånstans över 90 000 kr i månaden.

(Jag gillar egentligen inte att jämföra, men ibland är det nyttigt att se att det finns skillnader.)

En anställning på dansområdet kan vara på en dag och är det en riktigt bra anställning så kan den vara två månader.

Varför är anställningarna så korta kan man undra. Det beror på att finansieringen för de fria dansgrupperna är så låg.

Men ni får väl spela fler föreställningar kontinuerligt och dra in mer pengar och anställa dansare längre perioder tycker säkert ministerna. Det skulle vi vilja också.

Ett par miljoner i omsättning

Jag vill berätta om min verksamhet, som jag värnar och älskar. Jag visste redan när jag var under 20 år att det var dans jag ville jobba med, och det har lyckats. Jag vill passa på att beskriva min verksamhet nu, för att jag är för tillfället osäker på hur länge den kommer att kunna existera.

Jag är som sagt koreograf med en stadig verksamhet sedan 1999, jag skapar ett nytt stycke för barn med några års mellanrum och ett nytt stycke för vuxna ungefär vartannat år. Däremellan gör jag dansfilm, korta dansprojekt och pedagogiska projekt. Dansföreställningarna för barn har en lång repertoartid, ca fyra-fem år, och spelas väldigt många gånger. Vuxenföreställningarna, spelas en kort spelperiod på en gästspelsscen. Minna Krook & Co spelar ca 100-120 föreställningar per år.

Min verksamhet har tack vare hårt och noggrant arbete vuxit och jag är stolt över att ha en årlig omsättning på ett par miljoner. Genomsnittligt år 2000-2008 har ca 20 procent av intäkterna varit verksamhetsbidrag. Övriga intäkter är verksamhetsinkomster av sålda föreställningar.

Jag är också glad över möjligheten att själv kunna vara anställd på heltid i min verksamhet, som koreograf, dansare och producent, tack vare verksamhetsstöd på 150 000 kr från Statens kulturråd för år 2007,

och för år 2008. Jag anställer ca tio-tolv dansare, musiker och tekniker per år, på relativt korta kontrakt. Anställningstiderna varierar mellan en dag till två-tre månader. Min verksamhet har ca två årsverken, det där säger en del tjänstemän något, ni andra kan bara strunta i det. Anställningstiderna är helt beroende på hur många föreställningar som köpts av kommuner och arrangörer. Mina anställda arbetar mellan mina föreställningar med andra koreografer och projekt, men mellan dessa jobb är det alltid mellanrum i tid – utan lön.

Jag, som andra koreografer, har ingen egen scen, utan spelar på gästspelsscener och på turnéer, så jag kan inte styra längden på spelperioden, inte heller vilka dagar vi ska spela.

Deltidsarbetsregler i A-kassan

Alla frilansande dansare och koreografer har, som ni förstår av beskrivningen ovan, mellan sina korta eller lite längre anställningar perioder av ofrivillig arbetslöshet, t o m de allra mest anlitade. Tills nu har arbetslöshetsförsäkringen trätt in mellan anställningarna, och garanterat en trygg ekonomisk bas, även om ersättningen nuförtiden är mycket sänkt.

De nya reglerna om begränsning av arbetslöshetsförsäkringen vid deltidarbete från den 7 april 2008 slår otroligt hårt mot alla frilansande kulturarbetare, och särskilt dansare som har mycket korta anställningsperioder, ofta kortare än en vecka. Vi spelar ju så mycket enstaka föreställningar i hela landet. Jag hade i maj i år premiär på en publik- och kritikerhyllad dansföreställning för bebisar och deras nära vuxna, tyvärr verkar det osäkert om dansaren och musikern i den föreställningen kommer att finnas kvar i sina yrken till hösten och framför allt våren, då vi ska turnera med »Ah hallo bebis« ut i landet. Jag vill ju ha dem, de är så bra, de är en stor del av föreställningen.

För min turnéverksamhet kan de nya reglerna om deltid medföra att jag måste tacka nej till turnéer/spelningar understigande en vecka, därför att frilansande dansare måste tacka nej till korta kontrakt, och då blir det ju mindre antal föreställningar för alla, oss och publiken.

Och om ingen höjning syns till i anslagsgivningen till danskonsten

så blir ju inte jobben fler eller långvarigare. Jag är rädd att produktionerna och turnéerna blir färre och slutligen allra mest drabbas publiken.

Jag känner mig orolig att inte ha dansare att anställa när jag ska spela mina föreställningar.

Jag är rädd att jag får lägga ner min älskade verksamhet, som gett mig och mina anställda roliga arbetsuppgifter och försörjning, och som verkligen nått publik. Tyvärr pekar allt ditåt.

Då får trygghetssystemet ta hand om mig också under en omställningsperiod, jag som tills nu har kunnat bidra med sysselsättning och konst.

Danskonsten och dansarna står sig bra i kvaliteten

Danskonsten i Sverige har vuxit sig starkare och bättre år från år. Man pratar om den stora satsningen på dansen, men stödet ökar inte. Vi har väldigt bra koreografer och dansare, många är efterfrågade även utomlands.

Gästlärare från andra länder uttrycker ofta sin beundran för svenska dansares skicklighet. Mycket beror detta på att vi i Stockholm sedan 70-talet har haft Daglig träning för frilansande dansare. Det vill säga möjlighet att dagligen, till en låg kostnad, träna under perioder när du arbetar med en koreograf och ännu viktigare – när du inte har någon anställning. Detta gör att du kan hålla dig tekniskt och fysiskt stark och vara beredd att ta ett jobb när erbjudandet kommer.

Intresseorganisationerna på dansområdet har alltid fått slåss och bevaka denna möjlighet till träning, den har ofta varit ekonomiskt hotad.

Om en dansare inte kunnat hålla sin träning igång under en period mellan anställningar så är skaderisken överhängande. Därför är det svårt att tänka sig att dansare skulle kunna jobba heltid inom t ex vården, och hur skulle en sådan anställning se ut, jobba tre dagar inom vården sedan ha kontrakt som dansare i två månader, sedan jobba tre veckor inom vården, så en turné på fyra dagar och så vidare. Vilken arbetsgivare skulle kunna planera anställningar så. Detta arbetssätt

kräver regeringen nu med de ändrade begränsningsreglerna för deltid i arbetslöshetsförsäkringen. Det där är omöjligt, det förstår alla.

Kan ha barn och familj

En sak som många av våra gästande pedagoger från t ex USA har reagerat på här i Sverige är att – hur kan ni som är dansare ha familj och barn? För dem är det ett under, att kunna jobba som konstnär och kunna ge ekonomisk och all annan slags trygghet åt ett eller flera barn.

Då har vi stolt kunnat berätta att vi har ett sådant trygghetssystem som gör det möjligt att leva ett »normalt« liv och jobba med konst. För dem har det låtit som ett drömsamhälle. Vi har dagis, föräldrapenning, alla (nästan) har råd med sjukvård, vi har ekonomiska trygghetssystem som träder in vid behov. Vi har haft ett system som gjort det möjligt för dansare och koreografer att arbeta trots den otillräckliga finansieringen från bidragsgivare som stat, landsting och kommuner.

Jag tycker inte att det är en toppenlösning att arbetslöshetsförsäkringen ska träda in för att garantera ekonomisk trygghet för frilansare mellan anställningarna, men det är en omställningsförsäkring och bör finnas för alla.

Men ministrarna, när ni ändrar detta system utan att ha en annan lösning i sikte, hur tänkte ni då? Det medför ju stora problem för branschen, en bransch som ni ju vet är i uppåtgående, och har varit i många år nu. Publiken har ökat, nätverk har skapats i hela landet, antalet föreställningar har ökat, infrastrukturen runt varje föreställning har vuxit, och skapar många nya jobb. Dessa jobb skapas på tryckerierna, när vi gör affischer och vykort, snickerierna – scenografi, syateljéer, transportfirmor, hotell och restauranger – när vi turnerar.

Tänk kulturministern, det är lite hisnande, du kan gå till historien som den kulturminister som dödade danskonsten eller den som räddade den. Vilket val!

Min lista till ministern över vad hon behöver för att verka som koreograf:

1. Rimlig finansiering till produktion.
2. Fungerande arrangörsnät i landet, kultursekreterare i varje kommun, när en kultursekreterare försvinner, blir det området otillgängligt för föreställningar, det blir en vit fläck på turnékartan.
3. Spelplatser i hela landet: Sälj inte ut alla teaterlokaler och Folkets hus, så att kommunen inte har råd hyra dem för gästspel!
4. Gästspelsscener i städerna för mina produktioner, för att synliggöra dansen i det offentliga rummet.
5. Jag behöver utbildade och erfarna dansare som kan hålla sig kvar i yrket trots korta anställningar. Dansalliansen är en bra satsning, men de 52 dansare som är anställda där räcker inte till för den efterfrågan vi skapat för dans i Sverige.

Anna Söderbäck är frilansande operasångare sedan 25 år, numera mest verksam som producent. Senast hörd i »Soppopera i Mora« under Musik vid Siljan. Är projektledare för kammarmusikfestivalen »Vinterfest« I OvanSiljan och producent för Dalhallas första egna operauppsättning; »Trollflöjten« är 2009. Mottog Moras kulturpris år 2006. Anna avslutade under våren 2008 uppdraget som ordförande i Teaterförbundets yrkesavdelning för sångare, vilket hon innehaft i tio år. Anna Söderbäck är sedan 2008 ordförande i Klys, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd.

KULTURARBETARNA - DE STÖRSTA SPONSORERNA

Anna Söderbäck, frilansande operasångare

Efter att just ha lämnat ordförandeskapet i sångaravdelningen inom Teaterförbundet och projektledarskapet för Yrkesträningen för professionella sångare efter tio respektive två år, ska jag här kort försöka beskriva hur vardagen kan se ut för en frilansande operasångare i dagens Sverige.

Tuff tillvaro har blivit ohållbar

Tillgång till ett rikt och högkvalitativt kulturutbud är en allmän rättighet, oavsett var man bor i Sverige och viktig för demokratin. En förutsättning för detta kulturutbud, är att professionella kulturutövare bereds drägliga villkor. Av Sveriges omkring 800 professionella sångare är cirka 80 procent frilansare. Mycket har hänt som förändrat framför allt dessas situation drastiskt senaste året. En tillvaro som tidigare var »tuff« har under senare tid för många blivit ohållbar.

Frilansande operasångare har alltid hamnat mellan stolarna, både i bidragssammanhang (mellan scenartister och tonkonstnärer) och i trygghetssammanhang, liksom alla frilansande konstnärer. En frilansande sångare är svårplacerad i försäkringskasse- och skattesammanhang. Ofta likställs de med egenföretagare, trots att de flesta är